

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نباشد تن من مباد بدین بوم و بر زنده یک تن مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Historical

تاریخی

داکتر اجرالدین حشمت

از جنبش مشروطه تا دولت مشروطه در افغانستان

سفر های خارجی اعلیحضرت امان الله خان :

اصلا حیات دوره دوم دولت خیلی وسیع و عمیق بود و حکومت برای تطبیق آن ضرورت به پرسنل و اعتبار پولی داشت که البته این مامل صرف از طریق تماس ها و عقد قرار داد های بین الدول میسر شده می توانست و بس. با در نظر داشت مطلب فوق و وصول يك تعداد دعوتنامه های رسمی از جانب يك عده کشور های آسیایی، اروپایی و آفریقایی، دولت تصمیم گرفت تا هیأتی به ریاست امان الله خان از کشورهای فوق الذکر دیدن نماید که این سفر در تاریخ دولت مشروطه افغانستان از نظر سیاسی و اقتصادی بر جستگی خاص داشت.

اما حکومت هند بریتانوی از گسترش سیاست خارجی و انکشاف روابط اقتصادی افغانستان با جهان خارج مخصوصاً روسیه در هراس بود بنهء جلوگیری از رشد روز افزون مناسبات افغانستان با روسیه و دور نگهداشتن آن دولت از سرحدات هند بریتانوی در محور تلاش های انگلیس قرار داشت و برای اعمال این سیاست خصمانه و استعماری همیشه در برابر دولت نو بنیاد افغانستان دست به انواع خدعه و حیل میزد. چنانچه از آغاز به رسمیت شناختن استقلال افغانستان یعنی از معاهده صلح را ولپندی در ۱۸ آگست ۱۹۱۹ م انواع تعزیرات بالایی دولت فاتح افغانستان تحمیل نمود که نمونه های با رز آن منع توريد اسلحه از طریق هند و قطع امداد پولی به افغانستان بود. بنا بر همین ملحوظ دولت افغانستان هم با قاطعیت

تلاش مینمود تا دولت را از این انزوای سیاسی، اقتصادی و فرهنگی نجات داده، اعتبار آنرا در صحنه بین المللی ارتقاء داده و موقفش را در قمار کشور های مستقل جهان تثبیت نماید.

برای وصول به این هدف شاه امان الله در سال های اخیر سلطنتش یعنی از ۲۹ نوامبر ۱۹۲۷ تا اول جولای ۱۹۲۸ م که مدت زیاد تر از هفت ماه را در بر میگیرد از دوازده کشور جهان یعنی هند، مصر،

ایتالیا، فرانسه، انگلستان، بلژیک، المان، سوئیس، پولند، روسیه، ترکیه و ایران بازدید نمود. (۳۴)

علیحضرت امان الله خان با کشور های اروپا به مذاکرات سیاسی و فرهنگی پرداخت و با کشور های پیشرفته صنعتی مانند فرانسه، جرمنی و ایتالیا یک تعداد قرار داد های همکاری اقتصادی و فرهنگی عقد نمود که در نتیجه آن المان و فرانسه حاضر شدند در قسمت ایجاد معارف عصری با دولت افغانستان کمک نمایند و هم المان تعهد نمود تا اعتباری بالغ بر پنج میلیون مارک (۳۵) بدون ربح برای افغانستان منظور نماید که توسط آن دو طیاره یونکرز و انواع مختلف ماشین ها، و تجهیزات صنعتی از فابریک های آن خریداری شد که متأسفانه قسمت اعظم اموال مذکور قبل از رسیدن به کشور در بندر کراچی تلف گردید. (۳۶)

هیأت افغانی به ریاست امان الله خان در هر کشور با چنان استقبال گرم مردم و مقامات رسمی دولت ها مواجه شد که نظیرش تا آن زمان کمتر دیده شده بود، اما آن سفر در دو کشور رقیب یعنی انگلستان و روسیه شوروی از حساسیت خاص برخوردار بود و مسیر مناسبات سیاسی افغانستان و انگلیس را تعیین نمود.

دولت انگلستان از شاه و هیأت معینی اش استقبال گرم و شادان نمود و مهمانان افغانی در قصر مجل شاهی با جورج پنجم پادشاه انگلستان، ملکه و اعضای خاندانی ملاقات ها داشتند و به افتخار هیأت از جانب مقامات رسمی دعوت های مجلل ترتیب داده شد که در آن ها پادشاه و اعضای خاندان سلطنتی شرکت نمودند. هیأت افغانی در مدت ۲۲ روز اقامت خود از مراکز صنعتی، نظامی، مؤسسات تعلیمی و غیره دیدن نمود و حتی در اکسفورد از طرف دولت انگلستان لقب دکتری حقوق برای علیحضرت امان الله خان اعطاء گردید که سند آنرا به حضور او تقدیم نمودند. (۳۷)

و اما در برابر تمام آن اعزاز و احترام و وعده کمک های اقتصادی، دولت انگلستان از شاه افغان یک توقع داشت و آن انصراف سفرش از روسیه شوروی بود که امان الله خان با همان خصلت ضد انگلیسی، استقلال فکری و غرور جوانی از آن پیشنهاد سرباز زد و طبق پلان مطروحه سفر خود را در روسیه شوروی به پایان رسانید. چنانچه یک تعداد نویسندگان با در نظر داشت زمان نامناسب، این سفر را بی موقع، معجل و بدون تأمل سیاسی دانستند، اظهار مینمایند که شاه میتوانست زمان مناسبتر را در آینده برای این سفر تعیین نماید.

به هر صورت چون نهضت مشروطه در افغانستان و انقلاب سوسیالیستی در روسیه در دهه دوم سده بیستم تقریباً همزمان به وقوع پیوسته و هر دو دولت برای ارتقاء اعتبار بین المللی و استحکام مواضع سیاسی و اقتصادی و طرد و دفع دسایس و توطئه های بریتانیای کبیر به همکاری و کمک های متقابل شدیدا احساس ضرورت میگردند، بنا بر همین ملحوظ شاه امان الله شاه این سفر را با تمام حساسیت های سیاسی اش بدون تعمق لازم پذیرفته باشد.

آنچه در این جا قابل یادآوری است اینست که دولت شوروی در استقبال از ورود مهمانان افغانی به روسیه حد اعلای اعزاز را به کار برد که در تاریخ روابط بین الدول تا آن زمان کمتر دیده شده بود . (۳۸)

برخی از نویسندگان امان الله شاه را ، به خاطر برقراری مناسبات گرم سیاسی و اقتصادی که بنا بر احتیاجات و ضرورت های د ولتین رو به گسترش بود ، بانی دوستی افغان - شوروی دانسته و به داشتن اید یولوژی چپ متهم می سازند و حتی بعضی از آنها پافرا تر گذاشته آن شاه وطن پرست را مسؤول وقوع تمام حوادث سه دهه اخیر قرن بیستم اعم از کودتای « حزب د موکراتیک خلق افغانستان » و اشغال کشور توسط روسیه شوروی میدانند که خون ریزی ها و کشتار هزاران انسان بیگناه ، ویرانی و بر باد دی تمام منابع مادی و معنوی کشور را در قبال داشت . این طرز تفکر به عقیده ما به کلی غیر عادلانه و غیر موجه و دوراز واقعیت است . هیچ سند و مدرکی تا هنوز در دست نیست که ادعای آنها را به کرسی بنشانند .

اعلیحضرت امان الله خان منحیث زعیم دولت مشروطه و پادشاه یک مملکت آزاد و مستقل ، به اساس اصل برای و احترام متقابل با در نظر داشت منافع و مصالح کشورش صلاحیت آنرا داشت تا با هر مملکت بدون در نظر داشت نظام سیاسی و اقتصادی ، روابط فرهنگی ، سیاسی و اقتصادی برقرار نماید . برقراری روابط حسنه به خاطر منافع علیای کشور هرگز معنی داشتن اید یولوژی چپی را نمیدهد . برای روشن شدن بهتر موضوع فقط چند جمله از « سیاحت نامه مختصر » (۳۹) را که به قلم خودش تهیه و تحریر گردیده در ذیل اقتباس مینمایم :

« دولت سیاست مدار انگلیس به رمز اشاره و حتی صراحت پیشنها د این مطلب را نمود که من از سفر مملکت روس منصرف شوم و با قبول هرگونه امداد حاضر بود و به همین ملحوظ در استقبال و مهمانداری رسمی و خصوصی درجات اعلی اعزاز به کار برده شد و در این سفر هیچ مفاد دیگری را به آنقدر مهم نمیدانم به جز اینکه سیاسیون عالم بدانند که ما در هر عزم و اراده خود خواه نفع و یا ضرر مملکت باشد (۴۰) استقلال فکر و عمل خود را از دست نمیدهم . »

دسته ای دیگری از محققین نه تنها مخالف سفر شاه به روسیه آنروز اند ، بلکه در مجموع آنرا رد میکنند . آنها اسناد لال مینمایند که شاه نباید در چنین وقت حساس و متشنج مدت هفت ماه کشور را ترک و به چنین سفر طولانی اقدام میورزید ، زیرا دشمنان دولت مشروطه در زمان غیابتش به طرح یک تعداد توطئه ها و دسایس دست زدند که در تضعیف و حتی سقوط دولت امانی نقش داشت .

به هر حال بعضاً جهات اقتصادی این سفر هم مورد ارزیابی قرار میگردد ، بدین معنی که گویا سفر مذکور خیلی پرمصرف بوده و حتی علت تجویز آنرا عیاشی و خوشگذرانی وانمود میکنند که این طرز تلقی هم چندان صائب نیست زیرا امان الله خان در زندگی روزانه خیلی ساده ، در اجرای امور اداری و دولتی بسیار پرکار و در امور حساسی نهایت دقیق بود . بنابراین در اندیشی که داشت تمام مصارف و عواید سفر را توسط مصاحب حسابی که با خود برده بود تهیه و به مجرد بازگشت به کابل آنرا جهت سنجش به وزارت مالیه سپرد . قرار سنجش محاسبین آن وزارت مصارف سفر (نژده لک و پنجا و یک هزار افغانی) و جمله عواید آن از قبیل سوغات ، تحف و هدایا (یک کرور و بیست و هشت لک و هشتاد و هشت هزار افغانی) محاسبه گردید . (۴۱) بناءً ادعای آن عده از نویسندگان مبنی بر پرمصرف بودن سفر نه تنها عاری از حقیقت است ، بلکه ارقام فوق الذکر نشان میدهد که عواید آن نظر به مصارفش به مراتب بیشتر بوده است .

در فرجام این مبحث بر سبیل استنتاج از مطالب فوق الذکر در ارتباط با سفر اعلیحضرت امان الله خان گفته می‌توانیم که این سفر در مجموع مفید و جواب‌گوی خواست‌های دولت مشروطه بوده، مواضع افغانستان را در عرصه‌های مختلف: سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و نظامی مستحکم نمود و اعتبار بین‌المللی آنرا ارتقاء بخشید. تحلیل‌ها و توضیحات هیأت افغانی در برابر زعمای دول‌سهاره جهان مؤید آن بود که افغانستان به مثابه یک کشور صلح‌دوست و مستقل حاضر است با تمام کشورهای جهان، بدون در نظر داشت سیستم سیاسی و اقتصادی آنها، رابطه دوستانه بر اساس اصل برابری، احترام متقابل و عدم مداخله در امور یکدیگر، برقرار نماید.

ادامه دارد

آن عده از هموطنانی که خواسته باشند کتاب را خرید نمایند می‌توانند به آدرس ذیل تماس بگیرند:

Dr. Ajruddin Hashmat
97 Forest Heights Str.
Whitby, Ont. L1R 1x7. Canada
Tel (905) 665-8767